

Briuselis, 2013 02 20
COM(2013) 83 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

**Socialinės investicijos į augimą ir socialinę sanglaudą, visų pirma naudojant 2014–
2020 m. Europos socialinio fondo lėšas**

{SWD(2013) 38 final}

{SWD(2013) 39 final}

{SWD(2013) 40 final}

{SWD(2013) 41 final}

{SWD(2013) 42 final}

{SWD(2013) 43 final}

{SWD(2013) 44 final}

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

**Socialinės investicijos į augimą ir socialinę sanglaudą, visų pirma naudojant 2014–
2020 m. Europos socialinio fondo lėšas**

IŽANGA

Europos pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategijoje „Europa 2020“¹ išdėstyti tikslai padėti bent 20 mln. žmonių išbristi iš skurdo ir įveikti socialinę atskirtį, taip pat padidinti 20–64 m. gyventojų užimtumo lygį iki 75 proc. Strategijos „Europa 2020“ pavyzdinės iniciatyvos, įskaitant *Europos kovos su skurdu ir socialine atskirtimi planą ir Naujų įgūdžių ir darbo vietų kūrimo darbotvarkę*, padeda siekti šių tikslų. Europos semestras yra valstybių narių ekonominių ir socialinių reformų valdymo ir stebėjimo sistema. Atvirasis koordinavimo metodas socialinės apsaugos ir socialinės įtraukties srityje padėjo tinkama linkme nukreipti valstybių narių struktūrines reformas šiose srityse. Skatinti ekonominę, socialinę ir teritorinę sanglaudą ir kovoti su socialine atskirtimi ir diskriminacija yra pagrindiniai Sutartyje² nustatyti Europos Sąjungos tikslai. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje nustatyta, kad įgyvendindamos ES teisę ES institucijos ir valstybės narės turi gerbti asmens, pilietines, politines, ekonomines ir socialines teises.

Europos Komisijos Pirmininkas José Manuelis Barroso 2012 m. kalboje apie Sąjungos padėtį pabrėžė: *„Juk iš tiesų būtent tų Europos šalių, kurios turi veiksmingiausias socialinės apsaugos sistemas ir geriausiai išplėtotą socialinę partnerystę, ekonomika yra sėkmingiausia ir konkurencingiausia pasaulyje“*.

Tačiau dėl krizės sukeltų sunkumų daugelyje šalių padidėjo skurdo, socialinės atskirties, taip pat atskirties darbo rinkoje rizika³. Skirtumai valstybių narių viduje ir tarp jų taip pat didėja. Dėl to kyla pavojus, kad nebus pasiekti strategijos „Europa 2020“ tikslai, nebus užtikrintas Europos konkurencingumas globalizuotame pasaulyje ir ne tik atskiri asmenys, bet ir visa visuomenė pajus skaudžius neigiamus socialinius ir ekonominius nedarbo, skurdo ir socialinės atskirties padarinius⁴.

Gerovės sistemos padėjo pagerinti socialinius rezultatus, tačiau joms turi įtakos demografinių pokyčių ir finansų ir ekonomikos krizės sukelti padariniai. Dėl spaudimo valstybių biudžetams ir ateityje galinčios kilti struktūrinių trūkumų darbo rinkoje grėsmės didėja poreikis modernizuoti socialinę politiką, siekiant kuo labiau padidinti jos efektyvumą ir veiksmingumą, taip pat pagerinti jos finansavimo būdus. Itin svarbu užtikrinti, kad turimi ištekliai būtų naudojami kuo geriau ir kad būtų išvengta galimų ilgalaikių neigiamų krizės padarinių tiek tose šalyse, kuriose yra didelių fiskalinių suvaržymų, tiek valstybėse narėse, kuriose fiskalinių galimybių daugiau. Siekiant ateityje užtikrinti ekonomikos augimą ir

¹ 2010 m. kovo 3 d. Komisijos komunikatas „2020 M. EUROPA. Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija“, COM(2010) 2020; 2010 m. birželio 17 d. Europos Vadovų Tarybos išvados.

² Europos Sąjungos sutarties 3 straipsnis.

³ Nuo 2008 m. 18 iš 26 valstybių narių, apie kurias 2011 m. turėta duomenų, padaugėjo žmonių, kuriems gresia skurdas ir socialinė atskirtis (Eurostatas).

⁴ Žr. Europos Komisijos tarnybų darbinį dokumentą „Demografinių ir socialinių tendencijų įrodymai. Socialinės politikos indėlis užimtumo, įtraukties ir ekonomikos srityse“ (angl. „Evidence on Demography and Social Trends – Social Policies' Contribution to Inclusion, Employment and the Economy“), SWD(2013) 38.

konkurencingumą, reikia investuoti į žmogiškąjį kapitalą, kuris yra našumo ir inovacijų pagrindas⁵.

Gerovės sistemos atlieka tris funkcijas: socialinių investicijų, socialinės apsaugos ir ekonomikos stabilizavimo. Socialinėmis investicijomis stiprinami žmonių turimi ir ugdomi nauji gebėjimai. Kitaip tariant, socialinė politika turi ne tik tiesioginį, bet ir ilgalaikį poveikį, nes ilgai teikia ekonominę ir socialinę naudą, visų pirma padeda užtikrinti užimtumo galimybes ir darbo pajamas. Socialinės investicijos visų pirma padeda žmonėms pasirengti įveikti pavojus, užuot šalinus padarinius. Siekiant modernizuoti socialinę politiką, su finansavimu susiję sprendimai turi būti sistemiškai orientuoti į *ex ante* rezultatus, o socialinei politikai tenkanti funkcija įvairiais gyvenimo etapais – nuo mokymosi iki darbo / nedarbo, ligos ir senatvės – sistemiškai įvertinta.

Socialine politika dažnai vykdomos dvi ar net visos trys minėtos funkcijos, kurios gali papildyti viena kitą. Paprastai apsaugos funkcija suteikia galimybę nepalankiais laikotarpiais išsaugoti ankstesnes investicijas į žmogiškąjį kapitalą. Taigi būtų klaidinga atskiras biudžeto dalis skirti konkrečiai funkcijai. Konkrečios politikos krypties išlaidų investicinis aspektas labai priklauso nuo jos formavimo ypatumų (sąlygiškumo, trukmės ir kt.), konkrečių sąlygų šalyje (papildomumo kitų politikos krypčių atžvilgiu) ir su laiku susijusių aplinkybių (ekonominio ciklo, augimo kreivės). Pavyzdžiui, vaikų priežiūros funkcija yra apsauginio pobūdžio, tačiau gali turėti ir reikšmingą investicinį aspektą – įgūdžių ugdymą bei asmens įtrauktį. Dėl šeimai palankios užimtumo politikos, ilgų vaiko priežiūros atostogų ir investicijų į visuotines vaikų priežiūros paslaugas moterų užimtumo lygis Švedijoje – vienas didžiausių.

Tinkamai suformuotos gerovės sistemos, kuriomis tvirtas socialinių investicijų aspektas derinamas su kitomis dviem funkcijomis (apsaugos ir stabilizavimo), padeda didinti socialinės politikos efektyvumą bei veiksmingumą ir kartu nuolat skatinti nešališkumą ir socialinę įtrauktį. Modernizuojant socialinę politiką visų pirma svarbesnė funkcija turi būti skirta aktyvumo skatinimo priemonėms. Jos suteikia galimybę žmonėms pagal gebėjimus aktyviai dalyvauti visuomeniniame ir ekonominiame gyvenime. Paramos schemų tikslas turėtų būti padėti rasti išeitį, taigi iš principo jos turėtų būti laikinos. Be kita ko, reikia nustatyti tinkamo konkretaus tikslo (pvz., dalyvavimo profesiniame mokyme) įgyvendinimo sąlygas. Parama turėtų būti tinkamiau skiriama tiems, kuriems jos reikia, ir kada reikia. Individualizuotos ir integruotos paslaugos ir išmokos (pvz., teikiamos pagal vieno langelio principą veikiančių centrų) gali padėti padidinti socialinės politikos efektyvumą. Procedūrų supaprastinimas gali padėti žmonėms, kuriems reikalinga parama, lengviau gauti išmokas ir naudotis paslaugomis, taip pat išvengti schemų ir išlaidų dubliavimo.

Prie šio komunikato pridedama Komisijos rekomendacija „Investicijos į vaikus. Padėkime išsivaduoti iš nepalankios socialinės padėties“, taip pat ne vienas tarnybų darbinis dokumentas. Kartu jie sudaro socialinių investicijų dokumentų rinkinį. Juo sukuriama politikos sistema, kuria remdamosi valstybės narės prireikus vykdomą politiką gali perorientuoti į socialines investicijas visais gyvenimo etapais, kad būtų užtikrinamas socialinei politikai, taip pat visam valstybiniam ir privačiam sektoriui skiriamų biudžetų adekvatumas ir tvarumas, kaip Europos Parlamentas nurodė Rezoliucijoje dėl Socialinių investicijų pakto⁶. Tai atitinka metinėje augimo apžvalgoje valstybėms narėms skirtą raginimą *investuoti į darbo vietų kūrimą užtikrinantį ir integracinį ekonomikos augimą*, taip pat

⁵ Kaip pabrėžta 2012 m. spalio 10 d. Komisijos komunikate „Stipresnė Europos pramonė ekonomikos augimui ir atsigavimui skatinti. Komunikato dėl pramonės politikos atnaujinimas“, COM(2012) 582.

⁶ 2012 m. lapkričio 20 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl Socialinių investicijų pakto kaip atsako į krizę.

raginimą modernizuoti socialinės apsaugos sistemas, kad jos būtų efektyvios, adekvačios ir tvarios. Dokumentų rinkinyje pateiktos strategijos „Europa 2020“ tikslus padedančios pasiekti gairės, kuriomis nustatomas socialinės politikos, pagal Europos semestro sistemą rekomenduojamų reformų strategijos „Europa 2020“ tikslams pasiekti ir atitinkamų ES fondų ryšys. Tam taip pat reikės užtikrinti, kad būtų naudojami geresni skurdo vertinimo metodai ir kuo anksčiau teikiami ES masto socialinės statistikos duomenys, skirti tendencijoms ir veiklai stebėti⁷.

Šiuo dokumentų rinkiniu visapusiškai papildomas užimtumo dokumentų rinkinys⁸, kuriame išdėstyti tolesni veiksmai, kuriais siekiama atgaivinti ekonomiką kuriant darbo vietas, taip pat Baltoji knyga dėl pensijų⁹, kurioje pateikta strategija dėl adekvačių, tvarių ir saugių pensijų, bei jaunimo užimtumo dokumentų rinkinys¹⁰, kuriame konkrečiai nagrinėjama jaunimo padėtis. Šiame dokumentų rinkinyje taip pat atsižvelgiama į reglamentavimo sistemą, kuri taikytina kitu 2014–2020 m. finansiniu laikotarpiu įgyvendintinai sanglaudos politikai, visų pirma Europos socialinio fondo (ESF) lėšomis remiamiems veiksams, taip pat į pasiūlymą bent 20 proc. ESF lėšų kiekvienoje valstybėje narėje skirti socialinės įtraukties skatinimui ir kovai su skurdu.

1. UŽDAVINIAI

Demografiniai pokyčiai

Nuo 2013 m. darbingo amžiaus gyventojų skaičius Europoje pirmą kartą mažės, o pagyvenusių žmonių sparčiai daugės. Šiuo metu vieną vyresnį negu 65 metų asmenį išlaiko keturi asmenys ir iki 2040 m. šis skaičius sumažės perpus.

Esama skirtumų tarp šalių, regionų ir sektorių. Apskritai ES gyventojų skaičius pastaraisiais metais didėjo nedaug, o kai kuriose, visų pirma rytinėse, ES valstybėse narėse pastarąjį dešimtmetį šis skaičius nuolat mažėjo. Kai kuriuose nepalankioje padėtyje esančiuose regionuose, kuriuose daugėja socialiai atskirtų bendruomenių gyventojų, susiduriama su sudėtingais uždaviniais.

Senėjimas, didėjantis priklausomybės dėl amžiaus santykis ir mažesnis darbingo amžiaus gyventojų skaičius kelia grėsmę valstybiniam socialinės politikos biudžetams ir jų tvarumui¹¹. Dėl ekonomikos krizės padidėjo nedarbas, sumažėjo mokestinės pajamos ir padaugėjo žmonių, kuriems reikalingos išmokos, todėl iškilo dar didesnė grėsmė mūsų socialinės apsaugos sistemų tvarumui.

Nors demografinius uždavinius turi spręsti visos valstybės narės, sveiko gyvenimo metų ir gyvenimo trukmės rodikliai visoje ES labai skiriasi. Tai lemia keletas su sveikata susijusių veiksnių, įskaitant gyvenimo ir darbo sąlygų, taip pat gyvenimo būdo skirtumus. Įtakos turi ir sveikatos priežiūros prieinamumo ir kokybės skirtumai.

Galimybė didinti socialinės politikos veiksmingumą

⁷ Žr. Europos Komisijos tarnybų darbinį dokumentą „Demografinių ir socialinių tendencijų įrodymai. Socialinės politikos indėlis užimtumo, įtraukties ir ekonomikos srityse“, SWD(2013) 38.

⁸ 2012 m. balandžio 18 d. Komisijos komunikatas „Ekonomikos atsigavimas kuriant darbo vietas“, COM(2012) 173.

⁹ 2012 m. vasario 16 d. Komisijos baltoji knyga „Adekvačių, saugių ir tvarių pensijų darbotvarkė“, COM(2012) 55.

¹⁰ 2012 m. gruodžio 5 d. Komisijos komunikatas „Jaunimo užimtumo didinimas“, COM(2012) 727.

¹¹ Visuomenės senėjimo poveikis biudžetui išsamiai įvertintas 2012 m. ataskaitoje dėl senėjimo http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2012/pdf/ee-2012-2_en.pdf.

Demografinių pokyčių keliamus uždavinius dar labiau apsunkino krizė, dėl kurios didėja spaudimas valstybių narių biudžetams laikotarpiu, kai, siekiant strategijos „Europa 2020“ tikslų, būtina dėti daugiau pastangų.

Kadangi socialinei politikai (daugiausia pensijoms ir sveikatos priežiūrai) skiriamos viešosios išlaidos ES vidutiniškai sudaro apie 29,5 proc. BVP, vykdant konsolidavimą jos atidžiai stebimos. Daugeliu reformų visų pirma turi būti siekiama padidinti veiksmingumą, kartu užtikrinant, kad reformos būtų rinkamai parengtos, siekiant išvengti neigiamos įtakos skurdo lygiui, našumui, ekonomikos augimui, gyventojų sveikatai ir socialinei sanglaudai.

Siekdamos užtikrinti socialinės politikos tvarumą ir adekvatumą, valstybės narės turi rasti būdų, kaip padidinti efektyvumą bei veiksmingumą ir drauge spręsti pagrindines demografinių ir socialinių pokyčių sukeltą problemas¹². Kai kuriais atvejais dėl išmokų, agentūrų ir išmokų gavimo sąlygų įvairovės atsiranda papildomų administracinių išlaidų, o tie, kuriems paramos reikia labiausiai, turi mažai galimybių ja pasinaudoti. Nereikalingų išlaidų patiriama ir dėl nepakankamo stebėjimo. Kai kurios išmokos pinigais ir socialinės paslaugos prastai nukreipiamos ir nepasiekia žmonių, kuriems reikia pagalbos¹³.

Valstybės narės, kurių socialinės politikos išlaidos panašios, mažindamos skurdo lygį, skatindamos užimtumą, gerindamos sveikatos priežiūros rezultatus pasiekia skirtingų rezultatų. Taigi ištekliai galėtų būti naudojami geriau¹⁴.

Metinėje augimo apžvalgoje, kuria pradėtas 2013 m. Europos semestras, teigiama, kad tęsiamas ekonomikos restruktūrizavimo procesas yra trikdantis, kupinas politinių išbandymų ir socialinių sunkumų, tačiau jį įgyvendinant galima pakloti būsimo pažangaus, tvaraus ir integracinio ekonomikos augimo ir konkurencingumo pamatus. Metinėje augimo apžvalgoje taip pat pabrėžta būtinybė reformuoti sveikatos priežiūros sistemas, kartu siekiant užtikrinti galimybę naudotis kokybiškais sveikatos priežiūros paslaugomis ir veiksmingiau naudoti viešuosius išteklius. Poreikis stiprinti reformą jau išreikštas 2012 m. konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose, kuriose raginama didinti pensinį amžių ir skatinti dirbti, suteikti geresnes (įsidarbinimo) galimybes moterims ir jaunimui, padidinti socialinių pervedimų ir pagalbos sistemų efektyvumą, taip pat užtikrinti galimybę naudotis kokybiškais paslaugomis.

Privačiojo ir trečiojo sektorių ištekliai, kuriais papildomi viešojo sektoriaus veiksmai

Socialinei politikai skiriami ne tik viešojo sektoriaus ištekliai. Nemažai jų suteikia žmonės ir šeimos. Be to, daug socialinių paslaugų teikia ne pelno organizacijos. Tai, pvz., benamių prieglaudų paslaugos, parama pagyvenusiesiems žmonėms, neįgaliesiems, bendro konsultavimo dėl socialinių išmokų centrų paslaugos. Socialinės įmonės¹⁵ gali papildyti viešojo sektoriaus

¹² Žr. Europos Komisijos tarnybų darbinį dokumentą „Demografinių ir socialinių tendencijų įrodymai. Socialinės politikos indėlis užimtumo, įtraukties ir ekonomikos srityse“, SWD(2013) 38.

¹³ Žr. Europos Komisijos tarnybų darbinį dokumentą „Ataskaita dėl tolesnių valstybių narių veiksmų vykdant 2008 m. Europos Komisijos rekomendaciją dėl iš darbo rinkos išstumtų asmenų aktyvios įtraukties. Socialinių investicijų metodas“ (angl. „Report on Follow-up on the Implementation by the Member States of the 2008 European Commission Recommendation on Active Inclusion of People Excluded from the Labour Market – Towards a social investment approach“), SWD(2013) 39.

¹⁴ Žr. Europos Komisijos tarnybų darbinį dokumentą „Demografinių ir socialinių tendencijų įrodymai. Socialinės politikos indėlis užimtumo, įtraukties ir ekonomikos srityse“, SWD(2013) 38.

¹⁵ Socialinės ekonomikos sektorius, dar vadinamas trečiuoju sektoriumi, apima nevyriausybinis subjektus, kaip antai bendruomenės organizacijas, savanorių organizacijas ir socialines įmones, kurios vykdydamos veiklą siekia socialinės naudos. Socialinės įmonės – tai visų pirma socialinių tikslų siekiančios įmonės, kurių perteklinės lėšos, užuot didinus savininkų ir akcininkų gaunamą pelną, paprastai reinvestuojamos į verslą arba bendruomenę.

veiksmus ir imtis iniciatyvų plėtoti naujas rinkas, tačiau šioms įmonėms reikia daugiau paramos, negu jos šiuo metu gauna¹⁶. Pelno siekiantys privačiojo sektoriaus subjektai turėtų būti papildomai skatinami naudotis socialinių investicijų teikiamomis galimybėmis, pavyzdžiui, užtikrinti sveikas ir saugias socialines bei darbo sąlygas. Svarbi ne tik įmonių socialinė atsakomybė, bet ir, pvz., profesinis mokymas darbo vietoje, pačių įmonių teikiamos vaikų priežiūros paslaugos, sveikatos ugdymas ir visiems prieinamos bei šeimoms palankios darbo vietos.

Socialinėje srityje valstybės narės vis dar nepakankamai naudojami naujesniais finansavimo metodais, be kita ko, nepakankamai pasitelkia privačiojo sektoriaus veiksmus ir finansų inžineriją, naudodamosi tokiais priemonėmis kaip mikrofinansavimas, politinės garantijos ir socialinių investicijų obligacijos¹⁷, kuriomis turėtų būti siekiama sutaupyti biudžeto lėšų.

Poreikis investuoti į žmogiškąjį kapitalą visais gyvenimo etapais ir užtikrinti adekvačius pragyvenimo šaltinius

Siekiant įgyvendinti strategijos „Europa 2020“ tikslus reikia plačiu mastu imtis taisomųjų veiksmų, kad žmonėms būtų padedama įveikti įvairiais gyvenimo etapais kylančius sunkumus.

Skurdo sąlygomis užaugę vaikai dažnai iš skurdo neišbrenda visą gyvenimą. Pvz., dėl vaikystėje patirtų didelių sunkumų švietimo¹⁸ ir sveikatos srityse vėlesniais gyvenimo etapais asmenys atsiduria dar nepalankesnėje padėtyje. Todėl svarbu spręsti su visais žmonių gyvenimo etapais sveikatai svarbiais veiksniais susijusius klausimus. Dėl prastų mokymosi rezultatų mažėja galimybių įsidarbinti ir uždirbti. Pvz., romų vaikams gresia didelė socialinė ir ekonominė atskirtis ir diskriminacija. Tik pusė jų turi galimybę naudotis ankstyvojo ugdymo ir priežiūros paslaugomis (tai maždaug perpus mažiau negu vidutiniškai ES), o keliose ES valstybėse narėse vidurinę mokyklą baigia mažiau negu 10 proc. romų, todėl vėliau šių asmenų užimtumas yra mažas. Čekijoje vos du iš dešimties socialiai izoliuotose vietovėse gyvenančių romų baigia karjerai lemiamos įtakos turinčią profesinio mokymo programą arba įgyja vidurinę išsilavinimą¹⁹.

Poreikis investuoti į žmogiškąjį kapitalą atsiranda labai ankstyvajame gyvenimo etape ir išlieka visą gyvenimą. Šiuo metu jaunimo nedarbo lygis yra 23,4 proc. ir didėja. Taip pat padaryta menka pažanga mažinant mokyklos ir trečiosios pakopos studijų nebaigusiuju skaičių. Be to, nerimą kelia tai, kad yra daug nedirbančių, nesimokančių ir profesiniame mokyme nedalyvaujančių jaunuolių: 2011 m. tokie asmenys sudarė 12,9 proc. Europos jaunimo (15–24 metų) – iš viso 7,5 mln. Dėl to kai kuriose valstybėse narėse jaunimui, palyginti su pagyvenusiais žmonėmis, kyla santykinai didesnė skurdo rizika. Tokia rizika ir užimtumo stoka taip pat yra didelė problema daugelyje ES kaimo vietovių, kuriose jaunimui sunkiau patekti į darbo rinką ir susirasti darbą, palyginti su miesto vietovėse ir dideliuose

¹⁶ Kaip pabrėžta 2011 m. spalio 25 d. Komisijos komunikate „Socialinio verslo iniciatyva. Socialinėms įmonėms plėtoti palankios aplinkos kūrimas socialinių inovacijų ekonomikoje“, COM(2011) 682.

¹⁷ Pasinaudodamas socialinio poveikio obligacija privatus investuotojas paprastai finansuoja socialinių paslaugų teikėją, siekiantį įgyvendinti socialinę programą mainais už viešojo sektoriaus pažadą atlyginti pradines investicijas ir užtikrinti investicijų grąžą, jeigu programa pasiekiami iš anksto nustatyti socialiniai tikslai.

¹⁸ Pvz., ribotos galimybės gauti kokybišką išsilavinimą ar papildomą mokymosi pagalbą, nepakankama tėvų parama arba papildomų galimybių mokytis (neformaliojo mokymosi galimybių) trūkumas ir pan.

¹⁹ 2010 m. rugsėjo 30 d. Pasaulio banko Žmogaus socialinės raidos sektoriaus skyriaus (Europa ir Vidurinės Azijos regionas) analitinis dokumentas „Romų integracija Europoje ir Vidurinėje Azijoje. Bulgarijos, Čekijos, Rumunijos ir Serbijos ekonominė galimybė“ (angl. „Europe and Central Asia Roma Inclusion: An Economic Opportunity for Bulgaria, Czech Republic, Romania and Serbia“).

miestuose gyvenančiais bendraamžiais²⁰.

Darbingiausio ir vyresnio amžiaus darbuotojai kenčia dėl sparčiai didėjančio ilgalaikio nedarbo. Atsiranda skurdo rizika, taip pat iškyla pavojus jų galimybėms įsidarbinti, jų šeimos stabilumui bei psichinei ir fizinei sveikatai.

Su sunkumais susiduria ne tik jaunimas, (pagyvenusios) moterys, bedarbiai ir neįgalieji, bet ir Europoje gyvenantys migrantai. Jų nedarbo lygis labai aukštas (2011 m. jis buvo 19,6 proc., palyginti su vidutiniškai 9,7 proc.). Neįgaliųjų užimtumas yra maždaug 25 proc. mažesnis negu negalios neturinčių žmonių. Be to, užsienyje gimusiems 25–54 metų asmenims kylanti skurdo ir socialinės atskirties rizika visoje ES yra vidutiniškai daugiau kaip 10 procentinių punktų didesnė negu kylanti kitiems asmenims²¹. Migrantų ir ES piliečių skurdo rizika po socialinių pervedimų taip pat labai skiriasi – 8 procentiniais punktais²². Taip pat yra didesnė rizika, kad migrantų kilmės vaikai nebaigs mokyklos.

Be to, darbo rinkos vis dar nėra įtraukios. Kai kuriose šalyse moterų ir migrantų kilmės asmenų patekimo į darbo rinką tempas spartėja labai pamažu, vidutinis darbo valandų skaičius taip pat tebėra mažas. Darbo rinkos segmentacija ir poliarizacija ne vienoje šalyje lemia didelę nelygybę rinkoje, o mokesčių ir išmokų sistemos neskatina dirbti, ypač mažas pajamas gaunančius arba antruosius šeimoje uždirbančius asmenis. Dėl ankstyvo išėjimo į pensiją, taip pat dėl faktinio ir teisės aktais nustatyto pensinio amžiaus skirtumų lėtėja ekonominė veikla.

Daugeliui žmonių turimo darbo nepakanka, kad jų šeimos išbristų iš skurdo. Neturtingi darbuotojai sudaro trečdalį darbingo amžiaus asmenų, kuriems gresia skurdas²³.

Nors dedamos pastangos gerovės sistemoms modernizuoti, pažanga Europos Sąjungoje netolygi ir kai kurių valstybių narių vykdoma socialine politika pernelyg dažnai tam tikrų kategorijų gyventojų nepavyksta apsaugoti nuo skurdo, socialinės atskirties ir (arba) ilgalaikio nedarbo. Be socialinės apsaugos, tikėtina, kad skurdo lygis padvigubėtų, nepaisant to, vis daugiau žmonių gauna neadekvačias išmokas arba jų visai negauna. Vis daugiau namų ūkių patiria finansinių sunkumų²⁴.

Kai kuriose šalyse padidėjo nelygybė disponuojamųjų pajamų srityje, taip pat neproporcingai smuko daugelio jau ir taip pažeidžiamų asmenų absoliutusis gyvenimo lygis. Taip pažeidžiamos piliečių socialinės teisės gyventi oriai²⁵. Pvz., remiantis 2009 m. skaičiavimais²⁶, ES kasnakt gali būti apie 410 000 benamių. Šis skaičius daugumoje valstybių narių didėja, o daugeliui kitų žmonių gresia išskeldinimas²⁷.

Su lyčių aspektu susijusių klausimų sprendimas

²⁰ Žr. 2012 m. kovo 7 d. Komisijos tarnybų darbinį dokumentą SWD(2012) 44 final.

²¹ Šaltinis Eurostatas, 2008 m. Bendrijos statistika apie pajamas ir gyvenimo sąlygas (ES-SPGS).

²² Šaltinis Eurostatas, 2008 m. Bendrijos statistika apie pajamas ir gyvenimo sąlygas (ES-SPGS).

²³ ES užimtumo ir socialinės padėties ataskaita, ketvirčio apžvalga, 2012 m. gruodžio mėn.

²⁴ Laikoma, kad finansinius sunkumus namų ūkiai patiria tada, kai turi naudotis santaupomis arba skolintis, kad padengtų einamąsias išlaidas.

²⁵ Taip pat žr. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją, kurios III skyriuje (Lygybė) nustatytos vaiko teisės (24 str.) ir pagyvenusiu žmonių teisės (25 straipsnis), taip pat kalbama apie moterų ir vyrų lygybę (23 straipsnis) ir neįgaliųjų asmenų integravimą (26 str.).

²⁶ Pagal Europos benamystės ir su būstu susijusios atskirties tipologijos (angl. ETHOS) apibrėžtį, pateiktą <http://www.feantsa.org/files/freshstart/Toolkits/Ethos/Leaflet/EN.pdf>.

²⁷ „Su strategija „Europa 2020“ susijęs socialinės įtraukties veiksmų planas“ („A social inclusion roadmap for Europe 2020“), H. Frazer, E. Marlier, I. Nicaise, 2010 m.

Konkrečios problemos, kurios kyla dėl lyčių nelygybės, turi būti sprendžiamos nuosekliau²⁸. Apskritai ES skurstančių moterų yra 12 mln. daugiau nei vyrų. Be to, kad moterys uždirba mažiau, jų taip pat mažiau dalyvauja darbo rinkoje, o dirbančiosios dirba trumpiau. Taip iš dalies yra dėl to, kad jos nemokamai atlieka buitines darbus, prižiūri vaikus ir pasirūpina ilgalaikę priežiūrą. Kalbant konkrečiai:

- dėl to, kad buitines darbus toliau pasiskirstomi pagal lytis, moterų aktyvumo lygis tebėra 16,4 proc. žemesnis negu vyrų (2011 m. 15–64 m. amžiaus moterų aktyvumo lygis buvo 64,9 proc.; vyrų – 77,6 proc.);
- daugiau moterų dirba ne visą darbo dieną, todėl per savaitę jos vidutiniškai dirba 17,0 proc. trumpiau (2011 m. moterys per savaitę vidutiniškai dirbo 33,7 val., vyrai – 40,6 val.);
- vyrų ir moterų darbo užmokestis skiriasi 16,2 proc. (valandinis darbo užmokestis 2010 m.) – taip iš dalies yra todėl, kad moterys už lygiavertį darbą uždirba mažiau, taip pat dėl to, kad moterys dirba darbus, už kuriuos mažiau mokama.

Atsižvelgiant į tai, bendrai moterų pajamos yra vidutiniškai daugiau nei 40 proc. mažesnės negu vyrų²⁹. Kadangi lyčių nelygybė patiriama visą gyvenimą, jos neigiami padariniai ilginiui kaupiasi, o tai lemia, pvz., mažesnę BVP, mažesnes socialinio draudimo įmokas ir didesnę pagyvenusių moterų skurdą – jis gresia 18 proc. 65 metų arba vyresnio amžiaus moterų, palyginti su 13 proc. vyrų. Be lyčių nelygybės, padėtį blogina ir nepalanki socialinė padėtis arba priklausymas etninėms mažumoms.

---

²⁸ Žr. Europos Komisijos tarnybų darbinį dokumentą „Demografinių ir socialinių tendencijų įrodymai. Socialinės politikos indėlis užimtumo, įtraukties ir ekonomikos srityse“, SWD(2013) 38.

²⁹ Remiantis Komisijos apskaičiavimais.

2. BŪTINA TELKTI DĖMESĮ Į PAPRASTAS, TIKSLINES IR SĄLYGINES SOCIALINES INVESTICIJAS

Nors valstybėse narėse padėtis labai skiriasi, visos turi spręsti struktūrinius, socialinius ir demografinius uždavinius. Tose valstybėse narėse, kurios socialinės politikos srityje anksti, nuosekliai ir prieš krizę pradėjo taikyti ekonomikos augimo metodą, kuris, be kita ko, grindžiamas socialinėmis investicijomis, integracinis augimas yra didesnis negu kitose³⁰. Socialinės politikos modernizavimas ES lygmeniu laikomas visuotinės svarbos reikalu, nes neveiksminga vienos šalies socialinė politika gali daryti poveikį kitoms šalims, visų pirma euro zonoje. Nepakankamos investicijos į socialinę politiką, kuria turėtų būti stiprinamas žmogiškojo kapitalo vystymas, pavyzdžiui, investicijos į ankstyvąjį ugdymą ir priežiūrą, kai kuriose valstybėse narėse lemia žemesnį išsilavinimo lygį ir apskritai prastesnius įgūdžius³¹. Tai gali padėti paaiškinti valstybių narių ekonomikos konkurencingumo skirtumus ir dabartinį disbalansą ekonominėje ir pinigų sąjungoje – dėl menko išsilavinimo ir įgūdžių prastėja darbo jėgos kokybė ir našumas. Be to, aukštos kvalifikacijos darbuotojai gali išvykti iš savo ekonomiškai nekonkurencingų kilmės šalių ir ieškoti darbo kitur, ir dėl to gali dar sumažėti produktyvumo potencialas.

Susidūrusios su ilgalaikiais struktūriniais uždaviniais, valstybės narės turi pritaikyti savo socialines sistemas, kad jos būtų adekvačios bei tvarios ir padėtų užtikrinti ekonomikos stabilumą. Jeigu asmuo laikinai negali rasti darbo, reikėtų visų pirma stiprinti jo gebėjimus, kad jis galėtų grįžti į darbo rinką. Tam reikėtų taikyti tikslinį metodą, kuriuo daugiausia dėmesio būtų skiriama individualiems poreikiams ir kuris būtų ekonomiškai efektyvus.

Siekiant sudaryti sąlygas asmenims išnaudoti visas galimybes dalyvauti visuomenės socialiniame ir ekonominiame gyvenime, reikia juos remti svarbiais gyvenimo etapais. Taigi pirmiausia reikia investuoti į vaikus ir jaunimą, ir vėliau šias investicijas tęsti. Socialinės inovacijos turi būti neatsiejama būtinų pakeitimų dalis: reikia išbandyti naujus politinius metodus ir atrinkti veiksmingiausius.

2.1. Didinti socialinių sistemų tvarumą ir gerinti adekvatumą, taikant supaprastinimo ir tikslingumo didinimo priemones

Siekiant strategijos „Europa 2020“ tikslų, reikia taikyti naują požiūrį, atsižvelgiant į valstybių narių biudžeto suvaržymus ir demografinius uždavinius. Socialinė politika turi būti tiek adekvati, tiek tvari fiskaliniu požiūriu, nes tai yra dvi tos pačios monetos pusės. Tai reiškia, kad visų pirma reikia veiksmingiau ir efektyviau naudoti turimus išteklius – turi būti formuojama paprastesnė ir tikslingesnė politika, kuria taip pat atsižvelgiama į atitinkamas sąlygas. Reikia protingai taikyti tiek universalumo, tiek selektyvumo principus. Įrodyta, kad, pvz., Prancūzijoje plačiai prieinamas ankstyvasis ugdymas turi ilgalaikės didelės įtakos vaikų gebėjimui mokykloje pasiekti gerų rezultatų ir ilgainiui daugiau uždirbti darbo rinkoje.

Tarnybų darbiname dokumente „Investicijos sveikatos srityje“³² teigiama, kad pažangios investicijos sveikatos srityje gali padėti pasiekti geresnių sveikatos priežiūros rezultatų, padidinti našumą, pagerinti galimybes įsidarbinti ir padidinti socialinę įtrauktį, taip pat

³⁰ Žr. Europos Komisijos tarnybų darbinį dokumentą „Demografinių ir socialinių tendencijų įrodymai. Socialinės politikos indėlis užimtumo, įtraukties ir ekonomikos srityse“, SWD(2013) 38.

³¹ 2012 m. EBPO dokumente „Gera pradžia III. Kokybiškos ankstyvojo ugdymo ir priežiūros priemonės“ („Starting Strong III: A quality toolbox for Early Childhood Education and Care“) (EBPO, Paryžius) pateikta įrodymų, susijusių su ankstyvojo ugdymo politikos poveikiu Tarptautinio moksleivių vertinimo programos (angl. PISA) rezultatams, ir nurodyti valstybių narių investicijų į šią politikos sritį skirtumai.

³² Žr. Europos Komisijos tarnybų darbinį dokumentą „Investicijos į sveikatą“ (angl. „Investing in Health“), SWD(2013) 43.

paskatinti ekonomiškai efektyviai naudoti viešuosius išteklius, nes šiomis investicijomis, be kita ko, didinamas sveikatos priežiūros sistemų fiskalinis tvarumas³³, taip pat investuojama į žmogiškąjį kapitalą ir sveikatos priežiūros teisingumą³⁴.

Reikėtų sustiprinti kovos su sukčiavimu ir paslaugų naudotojams bei teikėjams tenkančios administracinės naštos mažinimo pastangas ir taip papildomai padidinti išlaidų poveikį. Finansavimo struktūra gali būti stiprinama tobulinant mokesčių surinkimą, išplečiant mokesčių bazes, kritiškai peržiūrint su mokesčiais susijusias išlaidas ir užtikrinant, kad mokesčių struktūra būtų labiau skatinamas augimas, pvz., pasitelkiant aplinkosaugos mokesčius. Galiausiai socialine politika daugiau dėmesio turėtų būti skiriama tiems, kuriems labiausiai reikalinga pagalba, užtikrinant geresnes galimybes pasinaudoti paslaugomis ir kartu pagerinant adekvatumą ir tvarumą.

Komisija ragina valstybes nares imtis toliau išdėstytų veiksmų.

- Skirstant išteklius dėmesį labiau telkti į socialines investicijas ir bendrą socialinės politikos struktūrą. Tai reiškia, kad daugiau dėmesio reikėtų skirti tokioms politikos sritims, kaip antai (vaikų) priežiūra, švietimas, profesinis mokymas, aktyvi darbo rinkos politika, būsto parama, reintegracija darbo rinkoje ir sveikatos apsaugos paslaugos. Gerinti sveikatos apsaugos sistemų tvarumą³⁵. Turėtų būti patobulinamos finansavimo priemonės, pvz., veiksmingai renkant pajamas, išplečiant mokesčių bazes, užtikrinant, kad mokesčių struktūra labiau skatintų augimą, ir išvengiant neigiamo poveikio darbo jėgos paklausai. Nacionalinėse reformų programose reikėtų pateikti pažangos ataskaitas.
- Paslaugų naudotojų ir teikėjų reikmėms supaprastinti išmokų sistemas ir jų administravimą, sumažinti administracinę naštą ir sukčiavimo atvejų skaičių, taip pat pagerinti naudojimąsi paslaugomis. Tai būtų galima pasiekti, pvz., įkuriant vieno langelio principu veikiančius centrus ir užtikrinant, kad skirtingų rūšių išmokos nebūtų skiriamos toms pačioms reikmėms. Vykdyti tikslingą socialinę politiką, kad tiems, kuriems labiausiai reikia, būtų teikiama adekvati parama, ir kad kartu būtų mažinama našta viešiesiems finansams.

Valstybių narių pastangas Komisija remia:

- pagal Europos semestro sistemą stebėdama socialinių sistemų veiksmingumą ir efektyvumą, taip pat tai, kaip jomis telkiamas dėmesys į socialines investicijas, be kita ko, siekdama, kad jos būtų adekvatesnės ir tvaresnės. Vykdydamas Tarybos suteiktus įgaliojimus³⁶, Socialinės apsaugos komitetas, kaip nurodyta jo 2013 m. darbo programoje, skirs dėmesio socialinės apsaugos sistemų finansavimui ir socialinės apsaugos išlaidų veiksmingumui ir efektyvumui. Be kita ko, iki 2013 m. jis parengs atitinkamą pagalbinę metodiką. Šis darbas bus grindžiamas analize ir

³³ 2010 m. gruodžio 7 d. Briuselyje vykusio 3054-ojo Ekonomikos ir finansų reikalų tarybos posėdžio išvados.

³⁴ Tarybos išvados dėl Europos Sąjungos sveikatos sistemų bendrų vertybių ir principų, OL C 146, 2006 6 22, p. 1.

³⁵ Reikėtų remtis Ekonominės politikos komiteto ir Komisijos bendra ataskaita dėl sveikatos apsaugos sistemų, taip pat valstybių narių bendradarbiavimu Taryboje vykstant svarstymams dėl sveikatos apsaugos sistemų ir lėtinių ligų.

³⁶ 2012 m. vasario 17 d. Užimtumo, socialinės politikos, sveikatos ir vartotojų reikalų taryba nurodė „vykdyti socialinės apsaugos sistemų finansavimo darbą, prašant kitų atitinkamų komitetų dalyvauti šiame svarbiame darbe“.

dalijimusi geriausia praktika, taikant atvirąjį koordinavimo metodą socialinės apsaugos srityje;

- 2013 m. sudarydama ekspertų grupę, kurios užduotis – teikti nepriklausomas konsultacijas dėl veiksmingų būdų investuoti sveikatos priežiūros srityje³⁷.

2.2. Vykdyti politiką, kuria skatinamas aktyvumas ir sudaromos tinkamos sąlygos, teikiant tikslingą, sąlyginę ir veiksmingą paramą

Valstybių narių vyriausybės ir darbdaviai turi imtis veiksmų, kad padidintų darbo jėgos dalyvavimą, visų pirma šalindami vis dar egzistuojančias visapusiško dalyvavimo darbo rinkoje kliūtis, taip pat siekti, kad būtų kuriama daugiau darbo vietų ir didėtų darbo jėgos paklausa.

Be dokumentų rinkiniuose dėl užimtumo ir švietimo persvarstymo³⁸ išdėstytų politikos krypčių, kuriomis daugiausia dėmesio skiriama paklausai ir pasiūlai darbo rinkoje, svarbu investuoti į socialinę politiką, paslaugas ir išmokas pinigais, kuriomis skatinamas aktyvumas ir sudaromos tinkamos sąlygos. Socialinėmis investicijomis turėtų būti siekiama naudoti tiek pavieniems asmenims, tiek visai visuomenei. Paramos tikslas turėtų būti padėti rasti išeitį: parama turėtų būti teikiama tik reikiamą laiką, taigi iš principo ji turėtų būti laikina. Tam tikrais atvejais socialinėmis paslaugomis užtikrinama geresnė parama negu išmokomis pinigais. Be to, tam tikrų rūšių parama turėtų būti teikiama su sąlyga, kad asmuo pagal gebėjimus sieks tinkamo konkretaus tikslo (tai dažnai daroma bedarbio pašalpa atveju).

Šiuo atžvilgiu itin svarbu atsižvelgti į Rekomendaciją dėl aktyvios įtraukties³⁹ ir šiame dokumentų rinkinyje pateiktas gaires⁴⁰. Priemonės turi atitikti asmens poreikius, o ne būti susietos su išmokos pobūdžiu arba „tiksline grupe“, kuriai asmuo priklauso. Pagal vieno langelio principą veikiantys centrai ir individualios sutartys yra supaprastinto požiūrio, kuriuo atsižvelgiama į žmonių poreikius, pavyzdžiai. Orientaciniai biudžetai galėtų padėti atsižvelgti į šią rekomendaciją⁴¹.

Mokesčių ir išmokų sistemomis turėtų būti užtikrinamas finansinis darbo patrauklumas, o socialinė politika taip pat turėtų padėti užsitikrinti adekvачius pragyvenimo šaltinius. Reikėtų panaikinti moterų ir kitų nepakankamai atstovaujamų darbuotojų dalyvavimo darbo rinkoje kliūtis. Reikalinga ankstyva intervencija, taip pat turi būti sudarytos galimybės naudotis pagrindinėmis paslaugomis, pvz., pagrindinėmis mokėjimo sąskaitomis, internetu, taip pat transporto⁴², vaikų priežiūros, švietimo ir sveikatos priežiūros paslaugomis. Taip pat reikia

³⁷ 2012 m. liepos 5 d. [Komisijos sprendimas dėl daugiasektorės ir nepriklausomos ekspertų grupės konsultuojančios veiksmingų sveikatos sektoriaus investicijų klausimais, įsteigimo, OL C 198, 2012 7 6.](#)

³⁸ 2012 m. lapkričio 20 d. Komisijos komunikatas „Švietimo persvarstymas. Investavimas į gebėjimus siekiant geresnių socialinių ir ekonominių rezultatų“, COM(2012) 669.

³⁹ 2008 m. spalio 3 d. Komisijos rekomendacija dėl iš darbo rinkos išstumtų asmenų aktyvios įtraukties (2008/867/EB, paskelbta OL L 307, 2008 11 18, p. 11).

⁴⁰ Žr. Europos Komisijos tarnybų darbinį dokumentą „Ataskaita dėl tolesnių valstybių narių veiksmų vykdant 2008 m. Europos Komisijos rekomendaciją dėl iš darbo rinkos išstumtų asmenų aktyvios įtraukties. Socialinių investicijų metodas“, SWD(2013) 39.

⁴¹ Orientaciniuose biudžetuose pateikiamas prekių ir paslaugų, kurių tam tikro dydžio ir sudėties šeimai reikia norint užsitikrinti nustatyto lygio gerovę, sąrašas, taip pat nurodomos apskaičiuotos atitinkamos mėnesinės arba metinės išlaidos. Šaltinis: „European Consumer Debt Network“ (2009). Orientacinių biudžetų vadovas, p. 5.

⁴² Žr. taip pat ES reglamentavimo sistemą dėl keleivių teisių ir viešojo transporto paslaugų, Reglamentas (ES) Nr. 1177/2010.

skatinti užtikrinti galimybes vartojimo prekes ir paslaugas įsigyti geriausia kaina⁴³ ir gerinti finansinę įtrauktį. Bus svarbu įgyvendinti mokėjimo sąskaitų teisės aktų rinkinį, įskaitant priemones, kuriomis užtikrinama, kad visi vartotojai ES galėtų naudotis pagrindiniais mokėjimo sąskaitos ypatumais, remiantis 2011 m. Rekomendacija dėl galimybės naudotis pagrindine mokėjimo sąskaita⁴⁴.

Socialinės investicijos itin svarbios tiems žmonėms, kurie patiria neproporcingus nedarbo, skurdo, netinkamo būsto, prastų sveikatos apsaugos sąlygų ir diskriminacijos padarinius. Pvz., daug romų gyvena kraštutinės socialinės atskirties ir labai prastomis socialinėmis ir ekonominėmis sąlygomis. Todėl reikalinga politika, kuria būtų tenkinami jų poreikiai ir teikiama integruota parama. Siekiant spręsti benamystės problemą ypatingą dėmesį skiriant prevencijai ir ankstyvai intervencijai, galima sutaupyti daug lėšų, susijusių su laikino būsto susidarius nepaprastoms aplinkybėms užtikrinimu, sveikatos priežiūra ir nusikalstamumo prevencija. Taip pat reikia peržiūrėti išskeldinimo taisykles ir praktiką.

Inovacijos yra vienas esminių socialinių investicijų politikos aspektų, nes socialinės politikos srityje reikia nuolat prisitaikyti prie naujų uždavinių. Taigi reikia kurti ir diegti naujus produktus, paslaugas ir modelius, juos išmėginti ir atrinkti veiksmingiausius ir efektyviausius. Inovacijas socialinės politikos srityje diegiantiems subjektams reikalinga, pvz., naujų finansavimo mechanizmų testavimo ir propagavimo, taip pat jų veiklos poveikio nustatymo ir vertinimo sistema.

Socialinės politikos inovacijos turi būti diegiamos platesniu mastu, įtraukiamos į politikos formavimo procesą, susiejamos su prioritetais, kurių siekiama atsižvelgiant į konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas, be kita ko, naudojantis ESF lėšomis.

Socialinės įmonės kartu su trečiuoju sektoriumi gali papildyti viešojo sektoriaus veiksmus ir imtis iniciatyvos plėtoti naujas piliečiams ir viešosioms administracijoms skirtas paslaugas ir rinkas, tačiau joms reikia tinkamų įgūdžių ir paramos. Svarbu, kad valstybės narės taikytų socialinių verslininkų paramos schemas, skatintų juos steigti naujas įmones ir kurtų tinkamas sąlygas užtikrinančią reglamentavimo aplinką⁴⁵. Į šį dokumentų rinkinį įtraukti sėkmingų projektų pavyzdžiai ir gairės dėl tolesnio ES fondų, visų pirma ESF, lėšų naudojimo⁴⁶.

Komisija ragina valstybes nares imtis toliau išdėstytų veiksmų.

- Nedelsiant visiškai atsižvelgti į Komisijos rekomendaciją dėl aktyvios įtraukties (2008 m.), be kita ko, tinkamais atvejais naudojantis ESF ir Europos regioninės plėtros fondo (ERPF) lėšomis ir ypatingą dėmesį skiriant šiems trims ramsčiams: adekvačiai paramai pajamoms, įtraukioms darbo rinkoms ir paslaugoms, kuriomis sudaromos tinkamos sąlygos. Sukurti teisės sistemas, kuriomis užtikrinama galimybė naudotis veiksmingomis, kokybiškomis ir nebrangiomis ES taisyklės atitinkančiomis socialinėmis paslaugomis. Remiantis metodika, kurią Komisija išplėtos bendradarbiaudama su Socialinės apsaugos komitetu, nustatyti orientacinius biudžetus, kad veiksmingai ir adekvačiai būtų remiamos pajamos ir drauge

⁴³ Mažiausia kaina, kuria vartotojas galėtų įsigyti tam tikrą prekę arba naudotis paslauga, be kita ko, prirėkus pirkdamas prekių ar paslaugų paketus.

⁴⁴ 2011 m. liepos 18 d. Komisijos rekomendacija 2011/442/ES dėl galimybės naudotis pagrindine mokėjimo sąskaita.

⁴⁵ Reikia laikytis ES valstybės pagalbos taisyklių (ir būtų galima pasinaudoti Bendrajame bendrosios išimties reglamente Nr. 800/2008 arba *De minimis* pagalbos reglamente Nr. 1998/2006 nustatytais galimybėmis).

⁴⁶ Žr. Komisijos tarnybų darbinį dokumentą „Socialinės investicijos naudojant Europos socialinio fondo lėšas“ (angl. „Social Investment through the European Social Fund“), SWD(2013) 44.

atsižvelgiama į vietas, regioniniu ir nacionaliniu lygmenimis nustatytus socialinius poreikius⁴⁷. Nacionalinėse reformų programose turėtų būti nurodoma pažanga sprendžiant visus šiuos klausimus.

- Pašalinti moterų ir vyrų darbo užmokesčio skirtumą ir panaikinti moterų ir kitų nepakankamai atstovaujama darbuotojų dalyvavimo darbo rinkoje kliūtis, be kita ko, skatinant darbdavius šalinti diskriminaciją darbo vietoje ir siūlyti profesinio ir asmeninio gyvenimo suderinimo priemones (kaip antai vaikų priežiūros paslaugas), pritaikytas darbo vietas, įskaitant informacinių ir ryšių technologijų priemones, e. prieinamumą, įvairovės valdymą, kvalifikacijos kėlimo ir profesinio mokymo, taip pat įgūdžių ir kvalifikacijos pripažinimo programas, judumą ir tolesnio profesinio gyvenimo plėtojimą. Tai turėtų būti pasiekta tokiomis priemonėmis kaip darbo rinkos taisyklės, vaiko priežiūros atostogų taisyklės ir mokesstinės lengvatos. Turėtų būti imamasi veiksmų siekiant mokesčių ir išmokų sistemomis užtikrinti finansinį darbo patrauklumą (pamažu mažinant išmokų ribas arba tikslines mokesťines lengvatas, taikomas darbuotojams). Tam reikėtų naudotis ESF, ERPF, Europos integracijos fondo ir Europos migracijos ir prieglobsčio fondo lėšomis.
- Spręsti benamystės klausimą, taikant išsamias strategijas, grindžiamas prevencija ir metodais, pagal kuriuos siekiama asmenims užtikrinti nuolatinę būstą, peržiūrint išskeldinimo taisykles ir praktiką, taip pat atsižvelgiant į šiame dokumentų rinkinyje pateiktas kovos su benamyste gaires.
- Prireikus naudotis Europos pagalbos labiausiai skurstantiems asmenims fondo lėšomis, siekiant spręsti materialinio nepritekliaus ir benamystės problemas, be kita ko, taikant lydimąsias priemones, kuriomis skatinama socialinė įtrauktis.
- Atsižvelgti į Komisijos rekomendaciją dėl galimybės naudotis pagrindine mokėjimo sąskaita⁴⁸. Užtikrinti galimybes vartojimo prekes ir paslaugas įsigyti geriausia kaina ir gerinti finansinę įtrauktį.
- Kurti konkrečias socialinių inovacijų strategijas, kaip antai viešojo, privačiojo ir trečiojo sektorių partnerystės programas, užtikrinti adekvačią ir nuspėjamą finansinę paramą, įskaitant mikrofinansavimą, taip pat teikti profesinio mokymo, tinklų kūrimo ir konsultavimo paslaugas duomenimis grindžiamai politikai paremti. Šioms reikmėms, taip pat siekiant sėkmingus projektus įgyvendinti platesniu mastu, visapusiškai naudotis ESF, ERPF, Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP), Europos investicijų fondo bei Socialinių pokyčių ir inovacijų programos teikiamomis finansavimo galimybėmis. Atsižvelgiant į atitinkamas konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas teikti pirmenybę socialinės politikos inovacijoms ir nacionalinėse reformų programose teikti atitinkamas ataskaitas.
- Remti socialinius verslininkus⁴⁹ – skatinti juos kurti naujas įmones ir plėtoti jų veiklą, plečiant žinias ir tinklus, taip pat kuriant palankią reglamentavimo aplinką, atsižvelgiant į Socialinio verslo iniciatyvą⁵⁰ ir veiksmų planą „Verslumas 2020“⁵¹.

⁴⁷ Kaip nustatyta pagal 2008 m. gruodžio 12 d. Tarybos priimtus bendruosius aktyvios įtraukties principus.

⁴⁸ 2011 m. liepos 18 d. Komisijos rekomendacija 2011/442/ES dėl galimybės naudotis pagrindine mokėjimo sąskaita, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:190:0087:01:LT:HTML>.

⁴⁹ Socialinių pokyčių ir inovacijų programos socialinio verslumo kryptimi (kurios vertė 90 mln. EUR) skatinamas socialinių investicijų rinkos plėtojimas ir socialinėms įmonėms sudaromos sąlygos lengviau

- Tirti galimybes ir plėtoti naujus būdus gauti papildomų privačių lėšų socialinėms investicijoms finansuoti, pvz., pagal viešojo ir privatačiojo sektorių partnerystės programas.

Valstybių narių pastangas Komisija remia:

- pagal Europos semestro sistemą stebėdama reformas, kuriomis siekiama aktyvios įtraukties⁵², 2013 m. rengdama orientacinių biudžetų metodiką ir stebėdama paramos pajamoms adekvatumą, remdamasi minėtais orientaciniais biudžetais, kai jie bus parengti bendradarbiaujant su valstybėmis narėmis;
- išaiškindama valdžios institucijoms ir paslaugų teikėjams, kaip ES valstybės pagalbos, vidaus rinkos ir viešųjų pirkimų taisyklės⁵³ taikomos socialinėms paslaugoms, atnaujindama atitinkamą vadovą⁵⁴ ir nuolat keisdama informaciją su suinteresuotaisiais subjektais;
- pagal Europos semestro sistemą parengdama rekomendaciją dėl geriausios romų įtraukties praktikos, remdamasi valstybių narių patirtimi ir metinėmis ataskaitomis dėl pažangos įgyvendinant nacionalines romų integracijos strategijas; dalydamasi gerosios praktikos pavyzdžiais, taip pat plėtodama tarpvalstybinį bendradarbiavimą per romams skirtų nacionalinių kontaktinių centrų tinklą ir taip palengvindama romų įtrauktį;
- pateikdama teisėkūros iniciatyvą, kuria būtų siekiama pagerinti galimybes naudoti pagrindinėmis mokėjimo sąskaitomis, padidinti bankų įkainių skaidrumą ir pagerinti jų palyginamumą, taip pat užtikrinti, kad būtų paprasčiau perkelti sąskaitas į kitą banką;
- geriau informuodama žmones apie jų socialines teises, pateikdama patogesnius naudoti socialinės apsaugos vadovus, taip pat padėdama sukurti paslaugas, kurios leistų žmonėms aiškiai matyti, kokias teises į pensiją jie įgiję. Be to, Komisija padės užkirsti kelią diskriminacijai dėl tautybės ir sumažinti kliūtis, su kuriomis susiduria mobilieji darbuotojai, pateikdama direktyvą, kuria siekiama, kad būtų geriau taikomos ir įgyvendinamos laisvo judėjimo teisės;
- 2013 m. valstybėms narėms pateikdama gaires, kaip atsižvelgiant į konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas diegti socialinės politikos inovacijas. Šiose gairėse bus pateikta pavyzdžių, kaip naudoti Europos struktūrinių ir investicijų (ESI) fondų lėšomis;

gauti finansavimą, pvz., teikiant nuosavą kapitalą, iš dalies nuosavą kapitalą, taikant paskolų priemones ir subsidijas.

⁵⁰ 2011 m. spalio 25 d. Komisijos komunikatas „Socialinio verslo iniciatyva. Socialinėms įmonėms plėtoti palankios aplinkos kūrimas socialinių inovacijų ekonomikoje“, COM(2011) 682.

⁵¹ 2013 m. sausio 9 d. Komisijos komunikatas „Veiksmų planas „Verslumas 2020““, COM(2012) 795.

⁵² Žr. 38 ir 39 išnašas.

⁵³ Šiuo metu vyksta derybos dėl Komisijos direktyvos dėl viešųjų pirkimų pasiūlymų (COM(2011) 896 galutinis) ir Direktyvos dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų (COM(2011) 895 galutinis) pasiūlymų.

⁵⁴ ES valstybės pagalbos, viešųjų pirkimų ir vidaus rinkos taisyklių taikymo visuotinės ekonominės svarbos paslaugoms, visų pirma visuotinės svarbos socialinėms paslaugoms, vadovas.

- 2013 m. pateikdama ataskaitą dėl komunikato „Solidarumas sveikatos srityje. Sveikatos priežiūros skirtumų mažinimas ES⁵⁵“ įgyvendinimo.

2.3. Socialinės investicijos visais gyvenimo etapais

Parama turėtų būti siekiama tenkinti konkrečius skirtingais gyvenimo etapais – nuo vaikystės, jaunystės, mokyklos, vėliau darbo, tėvystės, karjeros pradžios iki senatvės – kylančius poreikius. Tai reiškia, kad integruotas paslaugas, išmokas pinigais ir pagalbą reikia pritaikyti prie svarbiausių asmens gyvenimo etapų ir užtikrinti, kad vėlesniais etapais jis nepatirtų sunkumų.

Šiam dokumentų rinkiniui priklausančioje Komisijos rekomendacijoje „Investicijos į vaikus. Padėkime išsivaduoti iš nepalankios socialinės padėties“⁵⁶ aiškiai išdėstyta, kaip tikslingos socialinės investicijos gali būti integruotos į teisėmis ir universalumo principu grindžiamą politiką ir padėti užtikrinti lygias galimybes.

Siekiant užtikrinti tvarią, veiksmingą ir konkurencingą žinių ekonomiką ir kartų solidarumu grindžiamą teisingą visuomenę, labai svarbu telkti dėmesį į vaikus. Pensijų adekvatumas ateityje priklausys nuo nūdienos vaikų žmogiškojo kapitalo. Neužtikrinus ilgejančios gyvenimo trukmės ir mažėjančio aktyvių gyventojų skaičiaus pusiausvyros, galėtų būti iškraipyta išlaidų struktūra ir daugiausia išlaidų būtų skiriama senatvės išmokoms ir bendrai didesniems valstybių biudžetams, o vaikams ir jaunimui tektų mažiau išteklių. Plačiai sutariama, kad geros kokybės ankstyvasis vaikų ugdymas bei priežiūra yra veiksminga priemonė, padedanti užtikrinti mokyklos nebaigimo prevenciją ir ateityje gerinti rezultatus mokslo, sveikatos ir užimtumo srityse, taip pat didinti socialinį judumą.

Siekiant, kad nepalanki socialinė padėtis nebūtų perduodama iš kartos į kartą, reikia pasitelkti įvairias politikos kryptis, kuriomis remiami ne tik patys vaikai, bet ir jų šeimos ir bendruomenės. Siekiant spręsti minėtus klausimus, reikia užtikrinti išmokas tiek pinigais, tiek natūra, vienodas galimybes naudotis kokybiškomis švietimo paslaugomis, mažinti mokyklos nebaigusiu asmenų skaičių, panaikinti mokyklų segregaciją ir netinkamo naudojimosi specialiojo ugdymo paslaugomis atvejus.

Investicijos sveikatos priežiūros srityje nuo ankstyvojo amžiaus leidžia žmonėms ilgiau išlikti aktyviems ir sveikesniems, padeda padidinti darbo jėgos našumą ir sumažinti finansinį spaudimą sveikatos apsaugos sistemoms. Sveikatos ugdymas ir profilaktinė sveikatos priežiūra itin svarbūs visą gyvenimą. Šiomis aplinkybėmis taip pat svarbu pabrėžti investicijų sveikatos priežiūros ir darbuotojų saugos srityse teikiamus pranašumus⁵⁷.

Europos Komisijos jaunimo užimtumo dokumentų rinkiniu⁵⁸ sprendžiamas šiuo metu didelio jaunimo nedarbo klausimas. Jame siūlomos schemas, kuriomis būtų užtikrinama, kad kiekvienas jaunuolis per keturis mėnesius po to, kai tampa bedarbiu arba baigia formalųjį mokymąsi, gautų kokybišką darbo, tęstinio arba profesinio mokymosi, gamybinės ar mokomosios praktikos pasiūlymą. Šia „Jaunimo garantijų“ iniciatyva skatinamas sklandus jaunuolių perėjimas iš švietimo sistemos į darbo rinką ir taip stiprinamos užimtumo garantijos. Taip pat reikėtų sudaryti galimybes gerinti įgūdžius, taikant mokymosi visą

⁵⁵ Komisijos komunikatas „Solidarumas sveikatos srityje. Sveikatos priežiūros skirtumų mažinimas ES“, COM(2009) 567 galutinis.

⁵⁶ Žr. Komisijos rekomendaciją „Investicijos į vaikus. Padėkime išsivaduoti iš nepalankios socialinės padėties“, C(2013) 778.

⁵⁷ COM(2007) 62 galutinis, 2007 m. vasario 21 d.

⁵⁸ Komisijos komunikatas „Jaunimo užimtumo didinimas“, COM(2012) 727, 2012 m. gruodžio 5 d.

gyvenimą politiką. Siūloma programa „Erasmus visiems⁵⁹“ taip pat padės jaunimui baigti profesinio mokymo programas ir įgyti įgūdžių, padedančių tobulėti, įgyti naujų įgūdžių ir išmokti kalbų, taip pat apskritai pagerinti įsidarbinimo galimybes.

Vėlesniais gyvenimo etapais išnaudoti savo galimybes žmonėms padeda sveikatos ir vyresnių žmonių aktyvumo politika. Dažnai ignoruojama tai, kad pagyvenę žmonės prisideda prie visuomenės rūpindamiesi kitais arba savanoriaudami – tokia veikla turėtų būti adekvačiai remiama. 2012-ieji, Europos vyresnių žmonių aktyvumo ir kartų solidarumo metai, padėjo geriau suvokti pagyvenusių žmonių indėlį į visuomenę ir suteikė politinį postūmį imtis strateginių iniciatyvų, pvz., naujas Vyresniems piliečiams skirtas federalinis planas Austrijoje.

Šiame dokumentų rinkinyje pateikta pavyzdžių, kaip užtikrinant prevenciją, reintegraciją darbo rinkoje ir kuriant vyresniems žmonėms palankią aplinką, taip pat plėtojant veiksmingesnius priežiūros paslaugų teikimo būdus⁶⁰, galima spręsti ilgalaikės priežiūros poreikio klausimą. Didelį sveikatos apsaugos ir ilgalaikės priežiūros darbuotojų trūkumą būtų galima mažinti įgyvendinant sveikatos apsaugos darbuotojų užimtumo didinimo iniciatyvas ir gerinant darbo sąlygas šioje srityje. Prieinamos ir nebrangios transporto paslaugos ir pritaikyto būsto galimybės taip pat sudaro sąlygas pagyvenusiems žmonėms ir neįgaliesiems kiek įmanoma savimi pasirūpinti ir sumažinti ilgalaikės priežiūros poreikį.

Komisija ragina valstybes nares imtis toliau išdėstytų veiksmų.

- Visapusiškai atsižvelgti į rekomendaciją „Investicijos į vaikus. Padėkime išsivaduoti iš nepalankios socialinės padėties“, ypatingą dėmesį skiriant išmokoms tiek pinigais, tiek natūra ir galimybėms naudotis kokybiškais ankstyvojo ugdymo, sveikatos apsaugos ir socialinėmis paslaugomis. Spręsti vaikų nelygybės klausimą, panaikinant mokyklų segregaciją ir netinkamo naudojimosi specialiojo ugdymo paslaugomis atvejus. Pagerinti ankstyvojo ugdymo ir priežiūros matomumą ir prieinamumą, atsižvelgiant į Barselonos tikslus dėl vaikų priežiūros⁶¹ ir ES tikslus dėl ankstyvojo ugdymo ir priežiūros⁶². Teikti pažangos ataskaitas nacionalinėse reformų programose. Naudotis ESF, Europos regioninės plėtros fondo ir Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai lėšomis siekiant gerinti galimybes naudotis sveikatos apsaugos, socialinėmis, taip pat ankstyvojo ugdymo ir priežiūros paslaugomis.
- Atsižvelgti į Rekomendaciją dėl politinių priemonių, kuriomis siekiama mažinti mokyklos nebaigusiu asmenų skaičių⁶³, ir plėtoti duomenimis grindžiamą išsamią mokyklos nebaigusiu asmenų skaičiaus mažinimo politiką, kuri apima prevencines, intervencines ir kompensacines priemones.

⁵⁹ 2011 m. lapkričio 23 d. Komisijos komunikatas „„Erasmus visiems“ – ES švietimo, mokymo, jaunimo ir sporto programa“, COM(2011) 787.

⁶⁰ Žr. Komisijos tarnybų darbinį dokumentą „Ilgalaikė priežiūra senėjančioje visuomenėje. Uždaviniai ir politinės galimybės“ (angl. „Long-Term Care in Ageing Societies - Challenges and Policy Options“), SWD(2013) 41.

⁶¹ 2002 m. Barselonos aukščiausiojo lygio susitikime Europos Vadovų Taryba nustatė tikslus iki 2010 m. užtikrinti 1) bent 90 proc. vaikų nuo 3 m. iki privalomo mokyklinio amžiaus priežiūrą ir 2) bent 33 proc. jaunesnių negu 3 m. amžiaus vaikų priežiūrą.

⁶² Iki 2020 m. ankstyvojo ugdymo paslaugos turėtų būti teikiamos bent 95 proc. vaikų nuo 4 m. iki privalomo pradinio ugdymo pradžios amžiaus. 2009 m. gegužės 12 d. Tarybos išvados dėl Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje strateginės programos („ET 2020“), išvadų I priedas (OL C 119, 2009 5 28, p. 7).

⁶³ 2011 m. birželio 28 d. Tarybos rekomendacija dėl politinių priemonių, kuriomis siekiama mažinti mokyklos nebaigusiu asmenų skaičių, OL C 191, 2011 7 1, p. 1.

- Pasinaudoti Pagrindiniais aktyvaus senėjimo ir kartų solidarumo principais⁶⁴ ir Vyresnių žmonių aktyvumo indeksu⁶⁵, kuris padeda stebėti pagyvenusių žmonių užimtumą, jų socialinį dalyvavimą ir savarankišką gyvenimą, taip pat Europos inovacijų partnerystės vyresnių žmonių aktyvumo ir sveikatos srityje⁶⁶ teikiamomis galimybėmis, siekiant nustatyti, koku mastu vyresni žmonės gali išnaudoti savo galimybes.

Valstybių narių pastangas Komisija remia:

- pagerindama išilginio pjūvio duomenų rinkimą, ypatingą dėmesį skirdama vaikams, kad socialinė politika būtų plėtojama ir stebima taikant gyvenimo perspektyvos požiūrį. Pranešdama apie pažangą ataskaitoje dėl Europos užimtumo ir socialinių tendencijų;
- vykdydama pagal programą „Progress“ finansuojamą mokslinių tyrimų projektą, kuriuo siekiama patikrinti sąlyginių pinigų pervedimų veiksmingumą remiant ankstyvąjį ugdymą ir priežiūrą;
- 2013 m. bendradarbiaudama su Socialinės apsaugos komitetu dėl ataskaitos apie ilgalaikės priežiūros politikos, kuria siekiama gerinti vyresnių žmonių sveikatą ir skatinti jų aktyvumą, taip pat didinti bet kokio amžiaus žmonių gebėjimus gyventi savarankiškai, išnaudodama visas naujų technologijų, įskaitant e. sveikatos, teikiamas galimybes ir stebėdama pažangą siekiant tvarios bei adekvačios socialinės apsaugos nuo rizikos, susijusios su ilgalaikė priežiūra. Remdamasi 2013–2014 m. Europos Komisijos Jungtinio tyrimų centro Naujų technologijų tyrimų instituto veikla, Komisija taip pat plėtos valstybėms narėms skirtą vadinamąjį politikos formuotojų vadovą, kad padėtų rengti ilgalaikės priežiūros strategijas.

3. ES LĖŠŲ NAUDOJIMO 2014–2020 M. GAIRĖS

ES biudžetas turėtų būti „*ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo visoje Europoje skatinimo veiksnys, visų pirma pritraukiant investicijų į gamybą ir žmogiškąjį kapitalą*“⁶⁷. Tačiau nuo 1989 m. valstybių narių užimtumui, žmogiškojo kapitalo vystymui, sveikatos apsaugai ir socialinei politikai skiriami ES, visų pirma per ESF, ištekliai mažėjo. Todėl Komisija pasiūlė, kad 2014–2020 m. bent 25 proc. sanglaudos politikos lėšų turėtų būti skiriama žmoniškajam kapitalui ir socialinėms investicijoms, t. y. ESF investicijoms į žmones. Be to, ji pasiūlė, kad bent 20 proc. visų ESF išteklių kiekvienoje valstybėje narėje būtų skiriama teminiam tikslui skatinti socialinę įtrauktį ir kovoti su skurdu.

2007–2013 m. programavimo laikotarpiu ESF lėšomis iki šiol paremti daugiau kaip 50 mln. žmonių, įskaitant daugiau kaip 4,5 mln. bedarbių ir 5 mln. neaktyvių asmenų – vien per 2011 m.: 75 mlrd. EUR skirta siekiant padėti žmonėms patobulinti įgūdžius ir įgyti geresnę įsidarbinimo perspektyvą, ir taip išnaudoti savo galimybes. Fondo remiamos programos padėjo sušvelninti neigiamą krizės poveikį, išsaugoti darbo vietas ir pasirengti padėties

⁶⁴ 2012 m. gruodžio 6 d. Tarybos išvados.

⁶⁵ Europos Komisijos ir Jungtinių Tautų Europos ekonomikos komisijos politikos santrauka „Vyresnių žmonių aktyvumo indeksas“ (angl. „Active Ageing Index“) (numatyta paskelbti 2013 m.) <http://europa.eu/ey2012>.

⁶⁶ Europos inovacijų partnerystės vyresnių žmonių aktyvumo ir sveikatos srityje tikslas – iki 2020 m. padidinti vidutinę ES piliečių sveiko gyvenimo trukmę dvejais metais. Tai strategijos „Europa 2020“ pavyzdinės iniciatyvos „Inovacijų Sąjunga“ dalis.

⁶⁷ Europos Vadovų Tarybos išvados (2013 m. vasario 7–8 d.).

pagėrėjimui. Socialinės įtraukties priemonės iš Europos regioninės plėtos fondo skirta 18 mlrd. EUR, visų pirma investicijoms į švietimą, sveikatos apsaugą ir socialinę infrastruktūrą paremti.

ESI fondai⁶⁸, visų pirma ESF, taip pat 2007–2013 m. programa „Progress“, 2014–2020 m. Socialinių pokyčių ir inovacijų programa ir Europos pagalbos labiausiai skurstantiems asmenims fondas yra svarbios valstybėms narėms skirtos socialinių investicijų dokumentų rinkinyje išdėstytos strategijos įgyvendinimo priemonės. 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu toliau bus svarbi strategijos „Europa 2020“ tikslus įgyvendinti padedanti pagal sanglaudos politiką teikiama finansinė parama, kuria siekiama stiprinti ekonominę, socialinę ir teritorinę sanglaudą visoje Sąjungoje ir kuri derintina su šiame komunikate nurodytomis būtinomis reformomis ir modernizavimu.

Siekdama remti integracinį augimą, Komisija paragino valstybes nars užtikrinti, kad jų užimtumo, žmogiškojo kapitalo vystymo, viešųjų paslaugų modernizavimo, teritorinių investicijų ir socialinės įtraukties politika būtų grindžiama konkrečioms šalims skirtomis rekomendacijomis ir tarnybų darbinuose dokumentuose, kuriuose vertinamos nacionalinės reformų programos ir stabilumo programos, pateikta nurodytų svarbiausių uždavinių analize⁶⁹. Europos socialinio fondo lėšas⁷⁰ galima papildyti Europos regioninės plėtos fondo lėšomis, visų pirma siekiant investuoti į sveikatos apsaugos, socialinę, vaikų priežiūros, būsto ir švietimo infrastruktūrą, taip pat remti fizinių ir ekonominių nepasiturinčių miestų ir kaimų bendruomenių atnaujinimą. Šios investicijos gali turėti įtakos socialinės politikos reformai, pvz., segregacijos švietimo įstaigose panaikinimui, perėjimui prie bendruomenės priežiūros paslaugų ir integruotos būsto politikos.

Reglamente dėl bendrų nuostatų⁷¹ išdėstytos sritys, kurioms reikėtų skirti daugiausia ESI fondų lėšų. Jos padės atsižvelgti į atitinkamas konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas ir nacionalines reformų programas. Atsižvelgiant į pažangą siekiant politikos tikslų bus imtasi tolesnių veiksmų pagal Europos semestro sistemą.

Valstybės narės gali naudotis ESI fondais, siekdamas paremti šiame komunikate išdėstytą politikos gairių įgyvendinimą, be kita ko, pasitelkdamas socialines inovacijas, socialinę ekonomiką ir socialinį verslumą⁷². Jeigu ESF lėšomis, taip pat Europos regioninės plėtos fondo parama dėmesys bus konkrečiai telkiamas į socialines inovacijas⁷³, siekiant remti naujų metodų bandymus ir jų taikymą platesniu mastu, bus lengviau plėtoti efektyvesnę socialinę politiką.

Komisija pateiks išsamesnius nurodymus veiklos gairėse, kurias paskelbs iki 2013 m. vidurio ir kuriose bus nurodyta, kaip naudojamosi ESI fondų lėšomis valstybės narės galėtų geriausiai pasiekti sutartus teminius tikslus. Šios gairės padės įgyvendinti politikos reformą ir

⁶⁸ Europos socialinis fondas (ESF), Europos regioninės plėtos fondas (ERPF), Sanglaudos fondas, Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai (EŽŪFKP) ir Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondas.

⁶⁹ http://ec.europa.eu/europe2020/index_lt.htm.

⁷⁰ Žr. Komisijos tarnybų darbinį dokumentą „Socialinės investicijos naudojant Europos socialinio fondo lėšas“, SWD(2013) 44.

⁷¹ Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos Europos regioninės plėtos fondai, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondai, Europos žemės ūkio fondai kaimo plėtrai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondai, kurių veiklos gairės pateiktos Bendroje strateginėje programoje, bendros nuostatos ir Europos regioninės plėtos fondai, Europos socialiniam fondui ir Sanglaudos fondai taikytinos bendrosios nuostatos, ir panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 1083/2006, pasiūlymas.

⁷² Žr. Komisijos tarnybų darbinį dokumentą „Socialinės investicijos naudojant Europos socialinio fondo lėšas“, SWD(2013) 44.

⁷³ Reglamente, susijusiame su sanglaudos politika 2014–2020 m., Komisija pasiūlė teikti pirmenybę investicijoms į socialinę ekonomiką ir socialines įmones.

užtikrinti tvarias ir veiksmingas viešąsias paslaugas. Pavyzdžiui, vaikų skurdo srityje, bus nurodyta, kokių veiksmų turėtų imtis šalis, kurioje gyvena daug romų, arba kurioje teikiama mažai vaikų priežiūros paslaugų arba esama didelių mokymosi rezultatų skirtumų. Kitos temos bus, pvz., inovacijos, vaikų priežiūra, sveikata, deinstitucionalizavimas ir aktyvi įtrauktis.

Be ESI fondų, konkrečios nuostatos, kuriomis siekiama finansiškai remti socialinės politikos inovacijas, įgyvendinamos ir pagal Socialinių pokyčių ir inovacijų programą, programas „Horizontas 2020“ ir COSME⁷⁴, taip pat pagal Sveikatos programą. ESF gali padėti sėkmingą socialinę politiką, išbandytą tiek viešajame, tiek privačiajame sektoriuose, taikyti bendru mastu. Europos pagalbos labiausiai skurstantiems asmenims fondo lėšos padės valstybėms narėms užtikrinti adekvačius pragyvenimo šaltinius sprendžiant maisto nepritekliaus, benamystės ir vaikų materialinio nepritekliaus klausimus. Galiausiai ES išteklius galima papildyti, pvz., Pasaulio banko, Europos Tarybos Plėtros banko ir Europos investicijų banko grupės ištekliais.

Komisija ragina valstybes nares imtis toliau išdėstytų veiksmų.

- Skirti sanglaudos politikos ir kaimo plėtros išteklių žmogiškajam kapitalui vystyti, įskaitant užimtumą, socialinei įtraukčiai skatinti, teritoriniams skirtumams mažinti, vyresnių žmonių aktyvumui didinti ir jų sveikatai, taip pat galimybėms naudotis socialinėmis, švietimo ir sveikatos priežiūros paslaugomis bei mokytis visą gyvenimą gerinti. Ištekliai turėtų būti adekvatūs, kad būtų galima įgyvendinti struktūrinius pokyčius, pasiūlytus konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose, atsižvelgiant į strategijos „Europa 2020“ tikslus. Užtikrinti, kad fondų lėšomis remiamais veiksmais būtų tinkamai atsižvelgiama į konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas ir būtų taikomas socialinių investicijų metodas.
- Tenkinti įvairius nepalankioje socialinėje padėtyje esančių žmonių, įskaitant gyvenančius neturtingose ir izoliuotose vietovėse, poreikius, derinant ESI fondų lėšomis remiamus veiksmus.
- Ieškoti būdų, kaip ES išteklius papildyti Pasaulio banko, Europos Tarybos plėtros banko ir Europos investicijų banko grupės lėšomis.
- Išbandyti naujus požiūrius į socialinę politiką (pvz., informacinėmis ir ryšių technologijomis grindžiamas inovacijas), be kita ko, pagal Socialinių pokyčių ir inovacijų programą, ir vėliau efektyviausias inovacijas diegti platesniu mastu, naudojantis ESI fondų lėšomis.
- Suinteresuotuosius subjektus, visų pirma glaudžius ryšius su tikslinėmis grupėmis, kurioms skirti socialiniai veiksmai, palaikančias pilietinės visuomenės organizacijas, įtraukti į programavimo ir įgyvendinimo veiklą ir pagerinti jų galimybes gauti lėšų.

Valstybių narių pastangas Komisija remia:

- iki 2013 m. vidurio parengdama su ESI fondais susijusias politinės veiklos gaires, visapusiškai grindžiamas socialinių investicijų metodu. Remdamasi valstybių narių atsiųsta informacija reglamentuose dėl struktūrinių fondų nustatyta tvarka Komisija stebės programų įgyvendinimo rezultatus. Jeigu įgyvendinimas sukels susirūpinimą, Komisija ims spręsti šį klausimą kartu su valstybėmis narėmis pagal Reglamente dėl bendrų nuostatų numatytą procedūrinę sistemą;

⁷⁴ Programa, skirta įmonių ir MVĮ konkurencingumui didinti.

- sudarydama galimybes platesniu mastu dalytis žiniomis. Visų pirma Komisija su valstybėmis narėmis ir Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondu „Eurofound“ sukurs žinių banką, kad padėtų dalytis įgyta patirtimi tiek politikos, tiek ESI fondų srityje. ESF lėšomis padės sudaryti vadinamuosius skurdo žemėlapius, kuriuose bus nurodytos vietovės, kurių padėtis nepalankiausia, siekdama užtikrinti, kad vykdomi veiksmai būtų naudingi tikslinėms gyventojų grupėms;
- ESF lėšomis padės stiprinti nacionalinių ir regioninių valdžios institucijų gebėjimus įgyvendinti veiksmingą politiką, kuria, be kita ko, skatinamas socialinis verslumas.

4. TIKSLINĖS ES INICIATYVOS

Šiame skyriuje Komisija pristato keletą šiame komunikate minimų iniciatyvų, kurios svarbios, siekiant užtikrinti tikslingą ir integruotą požiūrį į socialines investicijas.

4.1. Socialinių investicijų finansavimo skatinimo priemonės

Komisija toliau teiks paramą struktūrinių fondų, ypač ESF, lėšomis, tačiau siekiant pritraukti daugiau privačių lėšų ir taip palengvinti biudžeto konsolidavimą, būtų galima ir reikėtų naudoti toliau nurodytas naujas finansavimo priemones.

- *Remti socialinių įmonių galimybes gauti finansavimą. Europos socialinio verslumo fondai*

Kaip išdėstyta Socialinio verslo iniciatyvoje, socialiniams verslininkams tenka svarbus vaidmuo skatinant socialinę įtrauktį ir investicijas į žmogiškąjį kapitalą. Tačiau socialinėms įmonėms reikia geresnių galimybių gauti finansavimą, kad būtų remiama jų veikla ir kad jos galėtų plėstis. Be to, Komisija pasiūlė ne tik socialinių įmonių paramos fondą pagal Socialinių pokyčių ir inovacijų programą, kuri bus pradėta 2014 m., bet ir Reglamentą dėl Europos socialinio verslumo fondų ženklo sukūrimo⁷⁵, kad padėtų investuotojams lengvai nustatyti fondus, kurių lėšomis remiamos Europos socialinės įmonės, ir susipažinti su svarbiausia informacija apie socialinio verslumo fondus. Siūlomu reglamentu visoje Europoje bus panaikintos lėšų rinkimo kliūtys, be to, jis padės paprasčiau ir veiksmingiau investuoti. Komisija taip pat parengs socialinių įmonių teikiamos socialinės ir ekonominės naudos nustatymo metodiką ir 2014 m. pradžioje surengs aukšto lygio konferenciją, kad galėtų skleisti informaciją apie gerąją socialinio verslumo rėmimo praktiką.

- *Ieškoti naujų finansinių priemonių panaudojimo būdų*

Siekiant papildyti viešojo sektoriaus veiksmus, itin svarbu socialines investicijas finansuoti naujais būdais, pasitelkiant privačiojo ir trečiojo sektorių išteklius. Šiuo atžvilgiu svarbus vaidmuo gali tekti mikrofinansavimui. Siekiant strategijoje „Europa 2020“ nustatytų užimtumo ir įtraukties tikslų itin svarbu steigti naujas mažąsias įmones. Tačiau viena iš pagrindinių kliūčių kuriant įmones yra nepakankamos galimybės gauti finansavimą, ypač mikrokreditus. Komisija pasiūlė pagal Socialinių pokyčių ir inovacijų programą toliau taikyti Europos mikrofinansų priemonę „Progress“ ir nuo 2014 m. jai skirti apie 92 mln. EUR biudžetą. Tai leis skirti lėšų mikrokreditų teikėjų pajėgumams stiprinti, taip pat suteiks galimybę gauti papildomą finansinę paramą žmonėms, kurie nori įsteigti mažąsias įmones, bet susiduria su sunkumais siekdami gauti įprastą paskolą.

- *Socialinio poveikio obligacijos*

⁷⁵ Komisijos pasiūlymas dėl teisėkūros procedūra priimamo akto: 2011 m. gruodžio 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos socialinio verslumo fondų pasiūlymas, COM(2011) 862.

Taip pat reikėtų išnagrinėti galimybę taikyti socialinio poveikio obligacijų sistemą, kuri skatina privačius investuotojus finansuoti socialines programas mainais už finansinę gražą iš viešojo sektoriaus, jeigu programomis pavyks pasiekti teigiamų socialinių rezultatų. Komisija padės valstybėms narėms sudarydama palankesnes sąlygas dalytis patirtimi.

4.2. Užtikrinti adekvačius pragyvenimo šaltinius. Gerinti informuotumą apie socialines teises

Komisija užtikrins, kad būtų įgyvendinamos nuostatos, kuriomis apsaugomi tie, kuriems apsauga reikalingiausia, taip pat pagerins pažeidžiamų vartotojų informavimą ir teiks tikslinę pagalbą, kad padėtų nepalankioje socialinėje padėtyje esantiems žmonėms pagrįstai pasirinkti.

- *Adekvačių pragyvenimo šaltinių užtikrinimas*

Daugelyje valstybių narių taikomos minimalių pajamų užtikrinimo schemos. Tačiau jų adekvatumą dažnai galima pagerinti. Pajamų lygis turi būti pakankamai aukštas, kad žmonės galėtų oriai gyventi ir kartu būtų motyvuoti ir skatinami dirbti. Pagal Europos semestro sistemą Komisija stebės paramos pajamoms adekvatumą ir šiuo tikslu naudos orientacinius biudžetus, kai juos parengs bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis.

- *Administracinių gebėjimų stiprinimas ir racionalizavimas, siekiant sukurti pagal vieno langelio principą veikiančius centrus*

Vieno langelio principas padeda padidinti socialinės apsaugos sistemų veiksmingumą ir efektyvumą. Jis taip pat padeda paprasčiau organizuoti veiklą, pagerinti paslaugų teikimą ir naudojimąsi jomis. Šis principas pagerina vartotojų galimybes patogiai susipažinti su informacija ir koordinuoti veiklą įvairiais valdymo ir pajėgumų lygmenimis, o tai gali padėti sumažinti tiek paslaugų naudotojams, tiek teikėjams tenkančią administracinę našą. Komisija padės valstybėms narėms lengvindama dalijimąsi gerąja patirtimi, be kita ko, kartu su „Eurofound“ sukurdamą žinių banką. Įgyvendinant teminį institucinių gebėjimų, veiksmingo viešojo administravimo gerinimo ir tikslinių veiksmų turizmo sektoriuje tikslą bus galima naudotis ESF lėšomis. Toliau vertindama, kaip valstybės narės įgyvendina aktyvios įtraukties strategijas, Komisija šiems metodams skirs ypatingą dėmesį.

- *Finansinės įtraukties stiprinimas*

Mokėjimo sąskaitos yra itin svarbi priemonė, padedanti žmonėms dalyvauti ekonominiame ir visuomeniniame gyvenime. Atlyginimai, išmokos ir komunaliniai mokesčiai vis dažniau mokami naudojantis bankų sąskaitomis. Banko sąskaita taip pat būtina siekiant pasinaudoti kitomis pagrindinėmis finansinėmis paslaugomis, kaip antai vartojimo kreditais, hipoteka, gyvybės draudimu, elektroniniais mokėjimais, taip pat norint investuoti. Todėl Komisija siūlo direktyvą dėl galimybės naudotis pagrindinėmis mokėjimo sąskaitomis.

- *Žmonių apsauga nuo finansinių sunkumų*

Per finansų krizę paaiškėjo neatsakingo skolinimo ir skolinimosi žala vartotojams ir kreditoriams. Vartotojai, perkantys nekilnojamąjį turtą arba imantys paskolas, kurių garantija – jų būstas, turi būti tinkamai informuojami apie galimą riziką, o atitinkamos institucijos turi atsakingai vykdyti veiklą. Komisija paskelbė darbinį dokumentą dėl nacionalinių priemonių ir praktikos, taikytinos siekiant išvengti hipotekines paskolas mokančių gyventojų nuosavybės teisės atėmimo procedūrų⁷⁶. Be to, Komisija siekia sustiprinti vartotojų apsaugą siūloma

⁷⁶ 2011 m. kovo 31 d. Komisijos tarnybų darbinis dokumentas „Nacionalinės priemonės ir praktika, taikytina siekiant išvengti hipotekines paskolas mokančių gyventojų nuosavybės teisės atėmimo procedūrų“, SEC(2011) 357.

direktyva dėl kredito sutarčių, susijusių su gyvenamosios paskirties nuosavybe. 2013 m. pradžioje ji taip pat paskelbs tyrimą, kad būtų nustatyti ir išanalizuoti įvairūs teisiniai vartotojų apsaugos gerinimo būdai ir geriausia praktika. Šios iniciatyvos yra prevencinio požiūrio, kuriuo siekiama mažinti finansinius sunkumus ir spręsti benamystės problemą, dalis.

- *Energijos vartojimo efektyvumas*

Naująją direktyva dėl energijos vartojimo efektyvumo⁷⁷ valstybės narės raginamos į savo nacionalines schemas įtraukti socialinės srities reikalavimus, atsižvelgiama į specialius nepalankioje socialinėje padėtyje esančių žmonių poreikius ir padedama spręsti energijos nepritekliaus klausimą – joje numatomi pažangieji skaitikliai ir informatyvios sąskaitos, kuriose pažeidžiamiesiems vartotojams būtų laiku pateikiama aiški ir patikima informacija apie jų energijos vartojimą ir konkrečias galimybes jos suvartoti mažiau.

- *Gerinti piliečių galimybes susipažinti su informacija*

Siekiant užtikrinti lygias galimybes ir piliečių dalyvavimą ekonominiame ir visuomeniniame gyvenime, labai svarbu užtikrinti galimybes susipažinti su informacija, pvz., apie darbo paieškos paslaugas, bedarbio pašalpas, vaiko pašalpas, sveikatos priežiūrą arba studentų stipendijas. Siekiant padėti piliečiams susipažinti šia informacija, siūloma Direktyva dėl viešojo sektoriaus institucijų interneto svetainių prieinamumo⁷⁸ padės užtikrinti, kad viešojo sektoriaus interneto svetainės būtų visiškai prieinamos visiems piliečiams, įskaitant neįgaluosius ir pagyvenusius žmones. Be to, Komisijai teiks žmonėms priimtinesnę informaciją apie jų socialines teises, pateikdama patogesnius naudoti socialinės apsaugos vadovus, taip pat padės sukurti paslaugas, kurios leistų žmonėms aiškiai matyti, kokias teises į pensiją jie įgiję. Be to, 2013 m. pirmąjį pusmetį Komisija pateiks direktyvos pasiūlymą, kuriuo skatins geriau taikyti ir įgyvendinti laisvo judėjimo teises.

4.3. Investicijos į vaikus. Ankstyvasis ugdymas ir priežiūra

Reikia toliau plėtoti ankstyvojo ugdymo ir priežiūros paslaugų teikiamas galimybes ir naudoti jas kaip socialines investicijas, kuriomis, ankstyvajame etape imantis toliau išdėstytų veiksmų, mažinama nelygybė ir sunkumai, su kuriais susiduria vaikai.

- *Gerinti galimybes naudotis vaikų priežiūros paslaugomis*

Galimybės naudotis ankstyvojo ugdymo ir priežiūros paslaugomis turi teigiamos įtakos visą gyvenimą, pvz., padeda užtikrinti mokyklos nebaigimo prevenciją, gerinti užimtumo rezultatus ir palengvinti socialinį judumą. Ankstyvasis ugdymas ir priežiūra suteikia galimybę imtis veiksmų ankstyvajame etape ir taip šalinti nepalankioje socialinėje padėtyje esančių vaikų patiriamus sunkumus. Be to, toks ugdymas ir priežiūra svarbūs šalinant tėvų dalyvavimo darbo rinkoje kliūtis. Rekomendacijoje dėl investicijų į vaikus raginama įgyvendinant integruotą vaikų galimybių gerinimo strategiją užtikrinti geresnes galimybes naudotis ankstyvojo ugdymo ir priežiūros paslaugomis, kad būtų pasiekti Barselonos tikslai. Be to, Komisija pradeda tyrimą, siekdama peržiūrėti, kaip sąlyginių pinigų pervedimų schemos gali padėti naudotis minėtomis paslaugomis. Europos Komisija ir Europos ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija stiprina bendradarbiavimą

⁷⁷ Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2012/27/ES dėl energijos vartojimo efektyvumo, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2009/125/EB ir 2010/30/ES bei kuria panaikinamos direktyvos 2004/8/EB ir 2006/32/EB, 7 straipsnio 7 dalies a punktu ir 10 straipsniu.

⁷⁸ Komisijos pasiūlymas dėl teisėkūros procedūra priimamo akto: 2012 m. gruodžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl viešojo sektoriaus institucijų interneto svetainių prieinamumo pasiūlymas, COM(2012) 721 final.

įgyvendindamos politines iniciatyvas, kuriomis siekiama nustatyti atitinkamą geriausią praktiką ir taip pagerinti ankstyvojo ugdymo ir priežiūros kokybę Europoje.

- *Mažinti mokyklos nebaigusių asmenų skaičių*

Labai tikėtina, kad mokyklos nebaigę asmenys liks be darbo arba kad jiems grės skurdas ir socialinė atskirtis. Strategijoje „Europa 2020“ nustatytas tikslas sumažinti mokyklos nebaigusių asmenų skaičių iki mažiau kaip 10 proc. Tačiau mokyklos vis dar nebaigia 13,5 proc. jaunuolių. Mažinti mokyklos nebaigusių asmenų skaičių yra vienas Europos socialinio fondo investicinių tikslų; valstybės narės gali naudotis šio fondo lėšomis plėtodamos politiką pagal 2011 m. Tarybos rekomendacijoje⁷⁹ išdėstytą integruotą strategiją, be kita ko, taikydamos prevencines ir intervencines priemones, taip pat priemones, kuriomis siekiama, kad mokyklos nebaigę asmenys vėl pradėtų mokytis. Nauja švietimo, mokymo, jaunimo ir sporto programa „Erasmus visiems“⁸⁰, kuria patenkinamas poreikis didinti ES investicijas į švietimą ir mokymą, taip pat tolesnis jos įgyvendinimas gali padėti vykdyti integracinio švietimo iniciatyvas.

5. IŠVADOS. TOLESNI VEIKSMAI

Per krizę išryškėjo ES šalių ekonomikos tarpusavio priklausomybė, taip pat dideli darbo rinkos institucijų ir gerovės sistemų gebėjimų reaguoti į sukrėtimus skirtumai. Per krizę taip pat patvirtintas socialinės politikos ir biudžetų poveikis bendram ES stabilumui. Nors socialinė politika pirmiausia priklauso valstybių narių kompetencijai, ES remia ir papildo valstybių narių veiksmus.

Valstybės narės šiuo metu vykdo tvirtesnę ekonomikos valdymą ir griežčiau prižiūri biudžetą. Kartu reikia gerinti politikos priežiūrą socialinėse srityse, nes tai padeda ilgainiui užtikrinti krizių valdymą, mažinti sukrėtimus, taip pat užtikrinti tinkamą socialinių investicijų lygį visoje Europoje. Šiuos klausimus taip pat reikia aptarti per tęsiamas derybas dėl ekonominės ir pinigų sąjungos socialinio aspekto.

Socialinių investicijų dokumentų rinkiniu siekiama užtikrinti, kad prareikus valstybių narių politika dėmesys būtų skiriamas socialinėms investicijoms, siekiant užtikrinti socialinių sistemų adekvatumą ir tvarumą, kartu kuo geriau naudojant ES, visų pirma ESF, lėšas. Komisija ragina valstybes nares tęsti veiksmus ir atsižvelgti į šiame dokumentų rinkinyje išdėstytas gaires, susijusias su toliau nurodytais trimis pagrindiniais uždaviniais.

1. Pagal Europos semestro sistemą stiprinti socialines investicijas

- Valstybės narės raginamos stiprinti atitinkamų suinteresuotųjų subjektų – visų pirma socialinių partnerių ir pilietinės visuomenės organizacijų – dalyvavimą modernizuojant socialinę politiką ir taip prisidedant prie strategijos „Europa 2020“ įgyvendinimo.
- Valstybės narės raginamos savo nacionalinėse reformų programose atsižvelgti į šiame socialinių investicijų dokumentų rinkinyje pateiktas gaires ir ypatingą dėmesį skirti:

⁷⁹ Tarybos rekomendacija dėl politinių priemonių, kuriomis siekiama mažinti mokyklos nebaigusių asmenų skaičių, OL C 191, 2011 7 1, p. 1.

⁸⁰ 2011 m. lapkričio 23 d. Komisijos komunikatas „Erasmus visiems“ – ES švietimo, mokymo, jaunimo ir sporto programa“, COM(2011) 787 galutinis.

- socialinėms investicijoms į socialinę politiką, ypač į tokias jos kryptis kaip (vaiko) priežiūra, švietimas, profesinis mokymas, aktyvi darbo rinkos politika, būsto parama, reintegracija darbo rinkoje ir sveikatos apsaugos paslaugos;
- integruotų aktyvios įtraukties strategijų įgyvendinimui, be kita ko, nustatant orientacinius biudžetus, užtikrinant didesnę išmokų ir paslaugų aprėptį, taip pat supaprastinant socialines sistemas, pvz., taikant vieno langelio principą ir užtikrinant, kad skirtingų rūšių išmokos nebūtų skiriamos toms pačioms reikmėms.
- Komisija socialinės apsaugos reformą ir būtinybę daugiau dėmesio skirti socialinėms investicijoms bei aktyviai įtraukčiai aptars konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose ir vėlesniuose Europos semestro dokumentuose. Be to, Komisija remis valstybes nares, atidžiau stebėdama rezultatus, taip pat, pasitelkdama Europos statistikos sistemą, dės daugiau pastangų, kad būtų teikiami geresni ir aktualesni statistiniai duomenys⁸¹, susiję su skurdu ir socialinės bei sveikatos apsaugos⁸² politikos rezultatais.

2. Kuo geriau naudoti ES lėšas siekiant remti socialines investicijas

- Valstybės narės raginamos tinkamai atsižvelgti į socialinių investicijų aspektą programuodamos ES ir ESF lėšas visų pirma 2014–2020 m. laikotarpiu. Be kita ko, reikia išnagrinėti galimybę taikyti naujus finansavimo metodus ir finansų inžineriją, remtis įgyta patirtimi, pvz., socialinių investicijų obligacijų, mikrofinansavimo ir socialinių įmonių rėmimo srityse.
- Komisija aktyviai padės valstybėms narėms programuoti lėšas pagal šiame dokumentų rinkinyje išdėstytas ir papildomas temines veiklos gaires dėl, pvz., socialinių inovacijų, deinstitutionalizavimo ir sveikatos.

3. Valdymo ir ataskaitų teikimo racionalizavimas

- Valstybės narės raginamos atitinkamų komitetų posėdžiuose teikti pasiūlymus, kaip stiprinti socialinį strategijos „Europa 2020“ aspektą, užtikrinant geresnę sąsają su vykdomais procesais, pvz., atvirojo koordinavimo metodu, ir rengiant išsamesnes ataskaitas dėl valstybių narių socialinių sistemų veikimo. Komisija toliau stiprins orientavimo ir priežiūros priemones, atsižvelgdama į taikomas makroekonominės, fiskalines ir užimtumo valdymo priemones, siekdama riboti ir mažinti su socialine politika susijusius skirtumus. Be kita ko, bus nustatomi standartai ir stebimi rezultatai, remiantis Veiksmų socialinės apsaugos srityje rezultatų apžvalga⁸³.
- Komisija glaudžiai bendradarbiaus su valstybėmis narėmis atitinkamos sudėties Tarybos posėdžiuose, taip pat su Socialinės apsaugos komitetu ir kitais atitinkamais komitetais, kad teiktų atitinkamą paramą, ir tęs dialogą su visais suinteresuotaisiais subjektais visų pirma per metines konferencijas dėl Europos kovos su skurdu ir socialine atskirtimi.

⁸¹ Gerinti statistinių pajamų ir gyvenimo sąlygų duomenų teikimą, ataskaitinių metų pabaigoje pateikti nepritekliaus ir finansinės padėties vertinimo rodiklius, sparčiau ir galbūt dažniau negu metiniu pagrindu rinkti vidutinių namų ūkių pajamų duomenis, taip pat išnagrinėti galimybę parengti metinį prisitaikymo strategijų modulį.

⁸² Naudodama Europos bendrijos sveikatos rodiklius.

⁸³ Tarybos dokumentas 13723/12. Veiksmų socialinės apsaugos srityje rezultatų apžvalga rodo statistikai svarbius metinius pagrindinių sutartų rodiklių, kurie įtraukti į socialinės apsaugos rodiklių sąrašą, pokyčius (stebėtiną socialines tendencijas) ir skatina teminį stebėtinų socialinių tendencijų stebėjimą.